
EVGENIKA

PRILOGA „ZDRAVNIŠKEGA VESTNIKA“ (POSEBNA IZDAJA)

VSEBINA:

	Stran
<i>J. Morzycki, Poznan: Razvoj evgeniškega gibanja na Poljskem</i>	33
<i>G. May, Celje: Evangeljska cerkev in evgenika</i>	36
<i>Organizacije</i>	38
GENETIČNI SEMINAR	
<i>G. Tomažič: O trajnih modifikacijah</i>	42
<i>Književnost a) domača</i>	45
<i>b) tuja</i>	46
SUMMARIES	
<i>J. Morzycki: Die Eugenik in Polen</i>	35
<i>G. May: Evangelische Kirche und Eugenik</i>	38
<i>Organizations</i>	41
<i>GENETISCHES SEMINAR, G. Tomažič: Über Modifikationen</i>	45
<i>Literature, a) Domestic, b) Foreign</i>	48

„Eugenika“

izhaja kot priloga vsake druge številke „Zdravniškega Vestnika“ v obsegu ene tiskovne pole (petkrat na leto). Prinaša razen originalnih prispevkov (in prevodov) iz splošne eugenike, genetike, genealogije, rasologije, statistike, biologije, konstitucijskega nauka, populacijske statistike in politike itd. itd., tudi stalna poročila o tu- in inozemski eogeniški zakonodaji, referate o novi strokovni literaturi, drobne vesti in seminar iz genetike. Odprta bo tudi za vprašanja in nasvete v dednostnih in drugih eogeniških zadevah.

Institute in uredništva, ki želijo biti v izmenjavi z „Eugeniko“, prosim, da pošljejo svoje publikacije na naslov: Priv. doc. dr. Božo Škerlj, Ljubljana, Drž. šolska poliklinika.

„Eugenika“ je stalna priloga „Zdravniškega Vestnika“ in njegov bistveni sestavni del. Kot posebna izdaja stane za naročnike letno din 20—, posamezna številka din 5—. Naroča se pri Upravi „Zdravniškega Vestnika“, Golnik, Dravska banovina.

Urednik „Eugenike“.

„Eugenika“

(„Eugenik“) erscheint als Beilage jeder zweiten Nummer des „Zdravniški Vestnik“ im Umfange eines Druckbogens (fünfmal jährlich). Ausser Originalbeiträgen (u. Uebersetzungen) aus Eugenik, Genetik, Genealogie, Rassenkunde, Statistik, Biologie, Konstitutionslehre, Bevölkerungspolitik usw., bringt die „Eugenika“ Berichte über die in- u. ausländische eugenische Gesetzgebung, Literaturberichte, Kleine Nachrichten, ein genetisches Seminar, usw.

Institute und Schriftleitungen, die mit der „Eugenika“, deren Inhalt durch deutsche oder englische Zusammenfassungen stets auch dem Auslande zugänglich sein wird, in Austausch treten wollen, mögen ihre Publikationen an die Schriftleitung: Priv. Doc. Dr. B. Škerlj, Ljubljana, Drž. šolska poliklinika, senden. Die „Eugenika“ wird bestellt bei: Uprava „Zdravniškega Vestnika“, Golnik, (Dravska banovina), Jugoslawien.

Die Schriftleitung.

„Eugenika“

(„Eugenics“) is published as Supplement of 16 pages to every other number of „Zdravniški Vestnik“, (five times a year). Besides original articles and translations, concerning general eugenics, genetics, genealogy, racial anthropology, statistics, biology, etc., it brings reports on domestic and foreign eugenical legislation, literature, little notes, a genetical seminar, etc. The contents will always be accessible to foreign readers through English, French, or German summaries.

Institutions and publishers who wish to obtain „Eugenika“ in exchange for their publications, are requested to communicate with the Editor: B. Škerlj, S., D. Drž. šolska poliklinika, Ljubljana, Yugoslavia. Address subscriptions to: Uprava „Zdravniškega Vestnika“, Golnik, Dravska banovina, Yugoslavia.

The Editor.

EVGENIKA

PRILOGA „ZDRAVNIŠKEGA VESTNIKA“ (POSEBNA IZDAJA)

EVGENIKA PRI SLOVANIH

J. MORZYCKI, dir. Drž. hig. zav. — POZNAŃ

RAZVOJ EVGENIŠKEGA GIBANJA NA POLJSKEM

Začetki poljskega evgeniškega gibanja padejo v prvo dobo Poljske države, nanovo rojene po svetovni vojni. V l. 1917. je bilo ustanovljeno „Društvo za boj proti degeneraciji rase“¹, pri katerem se je v kratkem osnovala evgeniška sekcija. L. 1918 je bil v Varšavi sklican vsepolski „Kongres v zadevi depopulacije dežele“ (Zjazd w sprawie wyludnienia kraju), na katerem so številni predstavniki medicine, prava, pedagogike in ekonomije čitali mnogo del. Društvo razvija oni čas svojo akcijo v provinci, nastajajo Oddelki v nekaterih večjih poljskih mestih in za evgeniško gibanje se začenjajo polagoma zanimati širše in širše vrste prebivalstva. V l. 1921. zaseda v Varšavi I. evgeniški kongres na Poljskem, kateri se deli na štiri sekcije: evgeniško, za borbo proti veneričnim boleznim in nenravnosti, vzgojno in pravno-sociološko. L. 1923. je vlada potrdila nov statut Društva, ki je dobilo ime „Poljsko evgeniško društvo“ (Polskie Towarzystwo Eugeniczne). Od tedaj je Društvo obrnilo vse svoje delo v evgeniko in v borbo z degenerirajočimi boleznimi. V letih 1922, 1923, 1927, 1930 in 1933 je Evgeniško društvo priredilo več razstav in istočasno nastopilo kot posebna sekcija pri več zdravniških kongresih. Vsako leto so kongresi delegatov Oddelkov. L. 1925. je Evgeniško društvo ustanovilo prvo predbračno posveovalnico; sedaj jih je 20 na vsem ozemlju Poljske.

Eno sredstvo propagandne akcije Društva je njegov organ „Zagadnienia Rasy“ (Problemi rase), ki izhaja četrtletno in prinaša mnogo originalnih razprav ter pregled domače in inozemske evgeniške kronike. Ta časopis izhaja redno že 18 let, istočasno z „Evgeniško biblioteko“, ki izdaja mnogo publikacij iz področja evgenike in nudi najboljši material za propagacijo evgeniških idej v širokih vrstah prebivalstva.

Na tem mestu se je treba spomniti zaslug dr. med. Leona Wernica, sedanjega predsednika Društva, ki je bil eden glavnih propagatorjev in vstvariteljev Poljskega evgeniškega društva — pred dvema letoma je slavil 35-letni jubilej svojega dela na socialnem polju.

¹ „Rasa“ tu očitno ni mišljena v strogo antropološkem smislu. Op. prev.

Danes predstavlja Poljsko evgeniško društvo organizacijo, ki obsega vso Poljsko; v vseh večjih mestih so Oddelki Društva. Organ, ki enotno usmerja delo vseh oddelkov, je Glavni svet Poljskega evgeniškega društva; on organizira kongrese delegatov, kurze za instruktorje, evgeniške razstave in določa smer vsemu delovanju Društva. Leta 1934. je bil pri Glavnem svetu ustanovljen Znanstveni svet kot najvišja instanca, ki daje mnenja v znanstvenih zadevah Društva. Naloga tega Sveta je, da razmnožuje znanstvene osnove delovanja Društva, da izvršuje raziskavanja na polju evgeniških osnov na ozemlju Poljske in da odloča v zadevah, ki zahtevajo znanstvene utemeljitve. Posamezni Oddelki Društva imajo še vrsto sekcij, ki se bavijo s posameznimi problemi evgenike. Varšavski Oddelek Poljskega evgeniškega društva ima te-le sekcije: 1. pravno-sociološko, 2. vzgojno, 3. propagandno, 4. biološko, 5. za boj proti degeneraciji rase. Varšavski Oddelek ima razen tega tudi svoj kinematograf in izdaja četrtletnik Društva („Zagadnienia Rasy“) ter zalaga „Evgeniško biblioteko“.

Na ozemlju vseh Oddelkov je organiziranih nekaj evgeniških posvetovalnic; sedaj imamo 6 tipov takšnih posvetovalnic; a) predbračno in bračno, b) za noseče matere in otroke, c) za boj proti postaranju, č) za boj z narkomanijo, d) za boj z veneričnimi boleznimi in e) posvetovalnico za dvojčke. Od vseh teh tipov imajo doslej največjo frekvenco posvetovalnice za zaročence (predbračne) in za noseče matere in otroke.

Končno je Glavni svet Poljskega evgeniškega društva izdelal osnutek Evgeniškega zakona, ki je bil predložen Departmanu zdravstvene službe in Državnemu zdravniškemu svetu.

Osnutek Poljskega evgeniškega zakona sestoji iz štirih delov: I. določbe o predbračnem posvetovanju, II. določbe o pomoči novoporočencem, III. določbe o zdravstvenih kartotekah, IV. določbe o zmanjšanju bremen javnega skrbstva. Prvi del zakonskega osnutka govori o ustanavljanju predbračnih posvetovalnic; take posvetovalnice bi morale osnavljati javne zavarovalnice in komunalne uprave, pri čemer bi posvetovalnice morale biti nameščene pri Zdravstvenih centralah in pri zavarovalnih posvetovalnicah. Člani zavarovalnic in prebivalci dotične občine bi imeli pravico do brezplačnega posveta in predbračnega spričevala, ki bi veljala dva tedna. Predbračne posvetovalnice bi vodili vstrezajoče izobraženi zdravniki-specialisti.

Drugi del zakonskega osnutka nalaga državi, samoupravam in občinam dolžnost pomoči novoporočencem (vrednim poedincem, ki so se odlikovali po svojih zmožnostih v šoli, po uspehih v poklicnem, javnem znanstvenem itd. delu). Ta pomoč bi se izražala v denarni podpori in v oprostitvi od taks in določenih davkov, kakor tudi v pomoči pri vzgoji otrok. Denarna sredstva za to akcijo bi se morala črpati iz samskega davka in davka brakov brez otrok.

Tretji del zakonskega osnutka zahteva, da bi občine in mestne uprave ustanovile zdravstvene kartoteke pri civilnih uradih, kateri bi zbirali zdravstvene matrike poročnih kandidatov. Takšna matrika bi obsegala popolna

rodovniška data, podatke tičoče se dednih bolezni, kakor tudi pot infekcije (nalezenja). Za sklenitev braka bi bilo potrebno dovoljenje zdravnika, izdano na osnovi podatkov iz kartoteke.

Četrty del zakonskega osnutka predvideva, v namenu, da se zmanjšajo izdatki za vzdrževanje težko dedno obremenjenih posameznikov, uvedbo teh ukrepov: 1. namestitvev v zavodih, ki omogočajo izolacijo enega spola od drugega, 2. uvedbo ukrepov, ki omejujejo razvoj manjvrednih tipov, 3. ojalovljenje (sterilizacijo) kirurškim potom posameznikov, ki so obremenjeni z v osnutku naštetimi duševnimi dednimi boleznimi kakor tudi z dedno gluhonemostjo in slepoto.

Sterilizacijski posegi morejo biti izvršeni na podstavi ene od evgeniških, biološko-zdravniških, socialno-ekonomskih in genetiških indikacij.

Sterilizacijski posegi morejo biti izvršeni edino po preiskavi po specialni zdravniški komisiji, v kateri sta dva zdravnika-specialista in en sanitetni zdravnik; na osnovi izreka te specialne komisije izda sodišče vstrezaajočo odredbo, ki opravičuje izvedbo posega. Pri okrajnih in apelacijskih sodiščih se ustanove specialni oddelki za dednostne zadeve. Seje sodišč za dednostne zadeve se morajo vršiti za zaklenjenimi vrati. Za izdajo zaved, ki se tičejo sodnih postopanj radi ojalovljenja, grozi kazen zapora (aresztu) do enega leta ali globa do 3000 zlotov (t. j. pribl. 25.000 Din!). Predlog ojalovljenja more podati sama zainteresirana stranka, oseba, ki zanjo skrbi ali tudi zdravnik-vodja zavoda, kjer je kandidat interniran. Na zahtevo bolnika mora biti poklicani zdravnik po njem ali njegovem varuhu imenovan.

Osnetek poljskega evgeniškega zakona, posebno njegov četrty del, se razlikuje od ameriških in nemških zakonov po tem, da ne teži za hitrem in množestvenem izvajanjem sterilizacijskih posegov, dajoč prednost vzgojni poti in predbračnim posvetovalnicam za posplošenje načel evgeniške etike v človeški družbi.

J. Morzycki: Die Eugenik in Polen. Die eugenische Bewegung in Polen hat ihren Anfang im Jahre 1917. In diesem Jahre wurde in Warschau der „Verein zum Kampf gegen die Rassenentartung“ gegründet. Im Jahre 1918 fand in Warschau ein allpolnischer Kongress statt, welcher über die Fragen der Entvölkerung des Staates nach dem Kriege beriet; es wurden bei dieser Gelegenheit viele eugenische Fragen berührt.

Im Jahre 1921 beriet in Warschau der I. eugenische Kongress. Im Jahre 1923 wurde die Polnische eugenische Gesellschaft gegründet, welche ihre ganze Tätigkeit der Eugenik und dem Kampf mit den entartenden Krankheiten widmete. Die P. E. G. besitzt heute zahlreiche Abteilungen in allen grösseren Städten Polens. Die einheitliche Leitung der Arbeit in den einzelnen Abteilungen wird durch den Hauptrat in Warschau gesichert. Im Jahre 1934 wurde dem Hauptrat der P. E. G. ein Wissenschaftlicher Rat beigegeben. Einzelne Abteilungen der Gesellschaft haben mehrere Sektionen, welche sich in der Bearbeitung verschiedener eugenischer Fragen spezialisieren. So z. B. hat die Warschauer Abteilung Sektionen für: sozial-rechtliche, pädagogische, propagandistische und biologische Fragen, ebenso auch eine Sektion zu Bekämpfung der entartenden Krankheiten. Von der P. E. G. wird die Zeitschrift „Zagadnienia Rasy“ (Rassenfragen) herausgegeben; diese Zeitschrift erscheint schon seit 18 Jahren vierteljährlich. Die P. E. G. hat auch ihren Verlag (Biblioteka Eugeniczna), welcher zahlreiche Publikationen über eugenische Fragen herausgibt.

Im Bereich aller Abteilungen wurden zahlreiche eugenische Beratungsstellen eingerichtet. Es sind bis jetzt 6 verschiedene Typen solcher Beratungsstellen tätig: a) für eheliche und voreheliche Beratung, b) für Schwangere und Mütter, c) für den Kampf mit der Vergreisung, d) für den Narkomaniekampf, e) für den Kampf mit den Geschlechtskrankheiten und f) für Zwillinge.

Der Haupttrat der P. E. G. hat kürzlich den Entwurf eines Eugenischen Gesetzes ausgearbeitet, der den Behörden sowie dem Staatlichen Medizinal-Rat vorgelegt wurde. Das vorgeschlagene Eugenische Gesetz ist aus 4 Teilen zusammengesetzt: I. Bestimmungen über den Zwang der vorehelichen Beratung, II. Bestimmungen über die staatliche Hilfe für Neuvermählte, III. Bestimmungen über die Gesundheitskartothek und IV. Bestimmungen über die Verminderung der Kosten der Sozialen Obhut.

Der IV. Teil des Gesetzentwurfes empfiehlt die freiwillige oder zwangsweise chirurgische Sterilisation der schwer erblich belasteten Individuen. Die Sterilisation kann jedoch nur auf Anordnung eines speziellen Gerichtes vorgenommen werden. Dieses Gericht gründet seine Entscheidungen auf das Gutachten einer ärztlichen Kommission, welche aus 3 Ärzten (2 Spezialisten und einem Sanitätsarzt) zusammengesetzt ist. Der Antrag kann von der interessierten Partei, sowie auch von dem Vormund oder vom leitenden Arzt der Anstalt, in welcher sich der Patient befindet, gestellt werden.

Dr. theol. G. MAY, ev. župnik — CELJE

EVANGELJSKA CERKEV IN EVGENIKA

Zahteve evgenike nimajo le biološkega, temveč tudi etični pomen. Zato je dolžnost cerkva, da si ta vprašanja razjasnijo.

1. IZ ZGODOVINE

Profesor teologije Niels Hemmingsen v Kodanju je koncem 16. stol. napisal: Z ozirom na bedo otrok in na škodo občestva se ne bi smel nihče poročiti, ki ima nalezljivo bolezen. „Hotel bi, da se preprečijo z zakonom poroke ljudi z dednimi in neozdravljivimi boleznimi.“ L. 1605. piše Cypraeus v Šlesvig-Holsteinu: „Oblast naj prepreči poroke, ako ni nobenega dvoma o nevarnosti in podeljivosti bolezni. Ni treba poslušati tistih, ki se hočejo uničiti. Država ima na preprečitvi takšnih porok interes, kajti upravičena je bojazen, da se okužba razmnoži in da okuži končno vse občane.“ L. 1612. zahteva Baltazar Mentzer v Marburgu n. L.: „Ker mora biti dobrobit občestva najvišji zakon, se morajo takšne poroke (namreč med gobavci) prepovedati. Prav tako je treba soditi o drugih očito kužnih in neozdravljivih boleznih. Dolžnost krščanske oblasti je, da skrbno pazi, da se država ali mesto po takšnih brakih strahotno ne spači in da takšna nesreča ne preide na mnoge druge.“ Podobno sodijo kesnejši učitelji luteranske ortodoksije.

Čas racionalizma in individualizma je izgubil smisel za te stvari. Zanimivo je, da so se pojavile podobne zahteve prvič spet iz evangeljske karitas. Evangeljski zavodi za slaboumne, epileptike, pohabljenca, alkoholike itd. so nastali iz krščanski ljubezni do bližnjega; njihovo delo pa se je oprav-

ljalo istočasno vedno tudi s socialno-etičnega vidika zavedne odgovornosti do občestva. Tako je ugotovil l. 1850. dr. G. F. Müller po svojih skušnjah v zavodih Riedu, Wintersbachu in Stettenu, da imajo pijančevanje (alkoholizem), nebrzdano spolno življenje, kretinizem često za posledico slaboumno potomstvo, ter zahteva od države, da naj z zakonodajo temeljito poseže v dovoljevanje porok. Po desetletnih bioloških in dogmatsko-etičnih preiskunjah je odločila evgeniška strokovna konferenca centralnega odbora za notranjo misijo (skupna organizacija evangeljske karitas) v Treysi l. 1931.: V določenih primerih je zahteva sterilizacije versko-nravnstveno upravičena, in je zahtevala spremembo zakonodaje v tem smislu.

2. NAČELA

Dejstva, ki utemeljujejo evgeniko, so biološki zakoni podedovanja. To so prirodoslovna dejstva, ne pa verska načela. Ampak nova spoznanja dednostnega nauka nam dajo doslej nepoznan vpogled v neizpremenljive zakone božjega stvarstva. Nova spoznanja nam nalagajo novo etično odgovornost in nas obvezujejo k delu. Kajti zakoni stvarstva nam kažejo voljo Stvarnika, ki mu moramo vdano in poslušno služiti. Stvari podedovanja segajo preko individualnih stvari. Če splodijo slaboumni, dedno slepi, dedno gluhi itd. otroke, vemo danes z matematično točnostjo, koliko odstotkov otrok bo imelo isto bolezen, vemo, da bodo imeli njihovi potomci in celo potomci navidez zdravih otrok isto bolezen. Individualistični nazor, ki vidi človeka popolnoma osamljenega in ki pozna le individualno odgovornost in krivdo, tu ne zadošča več. Spoznanje dejstev, ki veljajo za cele generacije in posegajo tako globoko v občestvo, nam nalaga nadosebno odgovornost, t. j. zavezuje nas k ukrepom, ki kvarna dejanja posameznikov uspešno omejujejo ali preprečijo.

Krščanska ljubezen do bližnjega bodi koncem koncev uresničenje Božje stvarniške volje. Doslej so jo večinoma razumevali individualistično; razen tega pa je bila omejena na pravkar živečo generacijo. Dednostni nauk pa nam daje možnost, da razširimo ljubezen do bližnjega tudi na bodoče rodove in da preprečimo neizrecno mnogo telesnega gorja ter s tem tudi duševnega trpljenja bolnikov in njihove okolice.

Ali ni sterilizacija neupravičen poseg v božje stvarstvo? Ne! To je zdravilen poseg v po boleznih in krivdi izkvarjeno stvarstvo. V naravnem dogajanju hitro odumre, kar ni življenja vrednega; šele civilizacija ga ohranja in omogoča, proti volji stvarjanja, da se brez izbora in brez zavore v zakonu in izven njega množijo telesno in etično manjvredni. Ukrepi, ki naj preprečijo nadaljnjo nesrečo, so etična dolžnost, celo krščanska dolžnost ljubezni. Res je, da zahteva žrtve, ampak krščanstvo je odrekanje in žrtve vedno cenilo kot najvišje vrednote. Prostovoljne odpovedi spolnemu občevanju ne moremo pričakovati od kretinov in etično manjvrednih. Zato ne zadošča niti njihova uvidevnost niti njihova odgovornost. Seveda bi bila

pri steriliziranju zaželena prostovoljna privolitev. Toda to nam ne sme zadoščati. Individualna odločitev ne zadošča. Tu se odloča o nastanku ali nenastanku otrok in potomcev. Odgovornosti za tako odločitev ne more prevzeti poedinec, tudi če je zlasti le on prizadet. Tu mora prevzeti odgovornost njegovo občestvo, ne le juridično, temveč tudi nravstveno.

Tako tu nastajajo za cerkev nove dušebrižne naloge: onim, ki so dedno bolni, mora duševno pomagati in jim pomagati nositi težko usodo, ki jim jo je povzročila tuja krivda, razen tega pa mora v njih vzbuditi nadosebno odgovornost ali pa jo vsaj za-nje prenašati. Pri takšnih razmišljanjih ne gre za spremembo ali razširitev krščanske verske vsebine, pač pa za razširitev krščanske dolžnosti ljubezni: razširitev odgovornosti na občestvo in na bodoči rod.

Dr. theol. G. May: *Evangelische Kirche und Eugenik*. Die neuen Erkenntnisse der Erbwissenschaft legen uns neue sittliche Pflichten auf. Erbvorgänge sind überindividuelle Vorgänge, darum stellen sie uns in überindividuelle Verantwortung. Sie dürfen nicht dem Belieben des einzelnen, zumal des geistig oder moralisch Minderwertigen überlassen bleiben. Die Möglichkeit durch Sterilisation körperliches Leid und damit seelische Not zu verhindern, gibt uns bisher ungeahnte Möglichkeiten, die christliche Nächstenliebe zu betätigen und auf das künftige Geschlecht auszudehnen. Schon die lutherische Sozialethik des 16. und 17. Jahrhunderts forderte staatliche Heiratsverbote für Erbkrankte. Der individualistische Rationalismus vergass diese Verantwortung. Die evangelische Caritas des 19. und 20. Jahrhunderts erhob aufs neue aus vertiefter Einsicht die eugenische Forderung.

ORGANIZACIJE

PRAVILNIK SEKCIJE ZA ANTROPOLOGIJO, GENEALOGIJO IN EVGENIKO (SECTIO ANTHROPOLOGICA, GENEALOGICA ET EUGENICA)

I. Razmerje Sekcije do Prirodoslovnega društva (PD) in do Znanstvenega odbora (ZO).

1. Sekcija je ustanovljena v smislu § 6, odst. 2 pravil PD in pogl. VI. poslovnika ZO.

2. Štampiljka in glave pisemskih potrebščin nosijo naslov:

Prirodoslovno društvo v Ljubljani

Sekcija za antropologijo, genealogijo in evgeniko

Na pisemskih potrebščinah sme biti naslov tudi v latinščini.

3. Za gmotna sredstva Sekcije skrbi UO (Upravni odbor) (VI. pogl., točka 26 poslovnika ZO).

4. Sekcija je v smislu VI. pogl., t. 25. poslovnika ZO in § 6, 2. odst. pravil PD avtonomna strokovna ustanova PD. Njen načelnik poroča ZO o delovanju in potrebah Sekcije.

5. Načelnik Sekcije ali njegov od njega določeni namestnik se sme udeležiti sej UO ter ima iste pravice kakor ostali odborniki UO (§ 7 pravil PD).

6. Načelnik Sekcije ali njegov od njega določeni namestnik poroča o delovanju Sekcije na vsakoletnem rednem občnem zboru (§ 5). Na izrednem občnem zboru pa le po posebnem pozivu ZO ali UO.

7. Člani Sekcije morejo biti le člani PD. Za nje veljajo v vsem določbe §§ 10, 11, 12 društvenih pravil. Člani se prigrasijo odboru strokovnjakov (III. pogl. tega pravila), ki njih vstop v Sekcijo potrdi na prvi seji po prigrasitvi.

8. Sekcija more kot avtonomna društvena ustanova biti član strokovnih in znanstvenih mednarodnih organizacij, federacij in področnih institutov, pri katerih jo zastopa od odbora strokovnjakov izbrani zastopnik ali posebna delegacija, ki ga (jo) akreditira ZO in predsednik PD (§ 13, odst. 2 društvenih pravil).

II. Naloge Sekcije

9. Sekcija ima nalogo, da po možnosti zadosti vsem zahtevam § 2 društvenih pravil v okviru svojih strokovnih področij.

10. Strokovno delo Sekcije obsega zbiranje, obdelavo in objavlanje materiala z njenih strokovnih področij.

11. Sekcija skrbi za učinkovito propagando evgeniških načel med člani in ljudstvom ter za razumevanje potreb antropologije in evgenike.

Skrbeti mora tudi za uspešno propagando za ustanovitev raziskovalnih institutov ter univerzitetnih stolic za antropologijo, evgeniko in sorodne stroke.

12. Sekcija skrbi za uveljavljanje evgeniških načel v zakonodaji. Izdeluje naj načrte za evgeniške zakone in novele.

13. V svrhu dosege svojih nalog more odbor strokovnjakov (III. pogl. tega prav.) sestaviti posebne strokovne komisije.

III. Organizacija Sekcije.

14. Sekcijo vodi Odbor strokovnjakov (OS), katerih dva določi prvič ZO. Ta dva pritegneta potem še dva strokovnjaka po istih kvalifikacijskih načelih kakor veljajo za dosego članstva ZO. Ti štirje strokovnjaki izbere med sabo predsednika in poslovodjo.

15. OS se sestane vsaj osemkrat letno. Skliče ga predsednik, odn. od njega določeni namestnik po poslovodji.

V delokrog OS spadajo vsa vprašanja Sekcije v okviru I. in II. pogl. tega pravilnika.

Razen tega pa more ta odbor imenovati po istih kvalifikacijskih načelih kakor v t. 14. tega prav., nove strokovne člane, ki imajo potem vse pravice kakor prvotni štirje člani.

Članstvo v tem odboru je dosmrtno in se prekine lahko le z izstopom iz Sekcije ali iz Društva. Predsednik in poslovodja se volita za dobo štirih let. Oba sta odgovorna za svoje delo le pred OS.

OS je v čisto poslovnih zadevah odgovoren tudi plenumu (točka 16. tega pravila).

Na sejo OS se morejo povabiti tudi nečlani, zastopniki uradov, institutov itd., kadar to opravičuje potreba.

16. Člani Sekcije so lahko vsi člani PD (t. 6. tega prav.), ki se zanimajo za stroke, ki jih Sekcija zastopa in katerih prigrasitev je OS potrdil.

Člani podpirajo delo OS zlasti v propagandnem oziru, s pridobivanjem novih članov, gmotnih podpor in sredstev itd.

Člani Sekcije in OS tvorijo plenum, ki se skliče po potrebi, najmanj pa enkrat letno 14 dni pred občnim zborom PD.

Pred plenumom poročata predsednik in poslovodja o delu v pretekli poslovni dobi (od zadnjega sestanka plena) in o načrtih za bodoče.

Plenum more s poslovnim delovanjem odbora strokovnjakov soglašati ali ga zavreči po večinskem glasovanju, dočim nima odločilne besede glede strokovnega dela. Morebitne spore med plenumom in OS rešuje društveno razsodišče (§ 9 društvenih pravil).

IV. Publikacije.

17. Člani Sekcije objavljajo svoja dela svobodno, vendar naj se pri delih, ki so bila izvršena ali izdana s pomočjo Sekcije, omenja to dejstvo.

Sekcija lahko po svojih gmotnih sredstvih in po potrebi zalaga separatne oddtiske del, ki se OS zdijo važna za izmenjavo ali propagando; isto velja za zakone, zakonske osnutke itd.

18. Sekcija se poslužuje društvenih publikacij ali pa določi v dogovoru z izdajateljem ev. obstoječe najbližje strokovno glasilo za svoj organ.

V. Sredstva Sekcije.

19. Za redne dohodke skrbi UO v okviru možnosti in v soglasju s predlogi Sekcije.

Izredni dohodki so darila, volila in druge datjavte, ki so namenjena naravnost tej Sekcij. Ti dohodki so v celem obsegu last Sekcije in razpolaga z njim OS v soglasju s plenumom Sekcije (t. 16. tega prav.).

VI. Prestanek Sekcije.

20. Če bi Sekcija prestala pred prestankom PD, opravlja vse njeno imovino UO, znanstveni, odn. strokovni material pa ZO vse do ustanovitve podobne institucije ali instituta, odn. stolice s podobnimi nameni. Kakor hitro se taka institucija ali institut, odn. stolica ustanovi, ji izroči UO imovino in ZO znanstveni odn. strokovni material, ki ga je upravljal po prestanku Sekcije.

Ta pravilnik je bil odobren v smislu sklepa seje Znanstvenega odbora Prirodoslovnega društva dne 5. marca 1937. po predsedniku društva in znanstvenega odbora, g. prof. dr. Rebeku.

Člani znanstvenega odbora Sekcije so doslej gg. prof. dr. J. Hadži (načelnik), prof. dr. A. Košir, priv. doc. dr. A. Munda, prof. O. Maklecov prim. dr. M. Kamin in priv. doc. dr. B. Škerlj, poslovodja, vsi Ljubljana. Zunanji člani tega odbora so: prof. S. Brodar, Celje; prof. dr. B. Zarnik in dr. F. Mikič, Zagreb; prof. dr. B. Maleš in dr. A. Petrović, Beograd.

Sekcijski odbor je doslej imel eno sejo. O zunanjem delu nove Sekcije bomo stalno poročali. Š.

Poročilo o II. sestanku S. A. S. na Dunaju. Od 3. do 6. jan. t. l¹ se je vršil na Antropološkem inštitutu univerze na Dunaju pod predsedstvom prof. F. Frassetta (Bologna) drugi sestanek Mednarodnega komiteja za standardizacijo metod in sintezo v antropologiji in evgeniki (S.A.S.)¹. O važnosti tega sestanka priča številen poset inozemskih učenjakov, ki so po prispevkih izražali svoje mnenje o nalogah, o katerih se je razpravljalo.

Ker je poročilo S. A. S. že izšlo, naj tu podamo le bežen pregled o obravnavanih vprašanjih. Problem rasne analize sta obravnavala predvsem prof. Stołyhwo-va (Krakov) in prof. Bunak (Moskva). O konstitucijskih raziskavanjih so referirali prof. Brandt (Köln), Baškirov (Moskva) in Ignatjev (Moskva). Izdatno so se obravnavala vprašanja biometrijskih metod, diskutiran je bil zlasti predlog prof. Frassetta za poenotenje frekvencijskih krivulj in njihovo vrednotenje. O tem so diskutirali prof. Althayde (Porto), Breitinger (München), Routil (Dunaj), prof. Vinci (Bologna) in prof. Viola (Bologna), dočim je podal zanimiv prispevek o teoriji organskih korelacij prof. Usuelli (Camerino). Probleme človeške genetike sta obdelala prof. Weninger (Dunaj) in doc. Abel (Berlin).

O priliki tega sestanka je bil odprt razstavni prostor Antropološkega inštituta ter so referirali ob razstavljenih objektih inštituta: Pöch-ova (Dunaj) o grmičarjih, Bondy-jeva (Dunaj) o melanezijcih in Harrasser (München) o pomenu Pollert-ovega načina odlivanja. Končno sta bila podana še dva obširna referata o röntgenfotogrametriji (prof. Piazzola-Bellocch-ova, Ferrara) in o stereofotogrametriji (prof. F. Frassetto, Bologna).

R. Routil, Wien.

ORGANIZATIONS

The rules of the Section for Anthropology, Genealogy, and Eugenics (Sectio anthropologica, genealogica, eugenica) of the Society for Natural Sciences. Tasks: Investigations in these three branches, acquiring the legislation for eugenical points of view, enlightening and education, propagation for establishing of lecturers chairs and institutes for investigations.

About the assembly of the S. A. S. in Vienna, January 3th—6th, 1937.

¹ Razen tega komiteja obstoja še drugi, ki ga je imenoval Mednarodni kongres antropoloških in etnoloških ved v Londonu 1934 pod imenom Comité de Standardisation de la Technique Anthropologique (C. S. T. A.), kateremu načeluje M. L. Tildesley, London.

Op. ur.

GENETIČNI SEMINAR

G. TOMAŽIČ

O TRAJNIH MODIFIKACIJAH

Da ponovimo: Lastnosti so dedne, so pa tudi spremenljive. Spremembe lastnosti, ki nastanejo pod vplivom raznih okoliščin, ne da bi se ob enem spremenila dedna zasnova za lastnost, imenujemo modifikacije. Modifikacije niso dedne. Spremembe lastnosti, pri katerih se spremeni dedna zasnova za lastnost, so mutacije. Te so vedno dedne. Lastnosti se spremene dedno le, če se ob enem spremeni vstrezajoča dedna zasnova.

Spoznali smo, da so hromosomi nosilci dednih zasnov. Pri križanju ali bastardiranju poedincev, ki so med seboj malo sorodni in imajo zato različno število ali drugače zagrajene hromosome, se dogodi, da se število hromosomov poveča ali pa zmanjša. Na novo nastalo bitje dobi lahko nove dedne lastnosti, ki se na njem razvijejo in pokažejo. Povečanje in zmanjšanje števila hromosomov na pravkar navedeni način imenujemo heteroploidijo. Posledic, ki imajo svoj vzrok v heteroploidiji, ne prištevamo k mutacijam.

Poznamo pa še tretji način spreminjevanja lastnosti, ki ga na prvi pogled uvrstimo kot nekak prehod med modifikacije in mutacije. Kaj vemo o njem? V letih 1913 do 1921 je izbral Jollos iz populacije papučic (*Paramecium*) več klonov, ki so kazali dedne razlike v obsegu varijiranja pri telesni dolžini, v odpornosti proti visoki temperaturi itd. Selekcijonal je torej različne biotipe, kakor sta to že pred njim napravila Jennings (1908, 1909) in Johannsen. Ena Jennings-ovih ras ne prenese temperature pod 8°C , dočim druga dobro uspeva. Tretja ne more živeti v temperaturah nad 35°C , četrta pa brez škode. Selekcija izloči iz zmesi v populaciji klone in rase v smislu biotipov. Johannsen in Jennings sta poizkušala izbrati tudi iz klonov še bolj odporne in ekstremne variante. Vendar se jima ni posrečilo premakniti variacijskega povprečka. Do istih rezultatov je prišel pozneje Ackert (1916) in zlasti Jollos (1921). Gojil je papučice v koncentracijah arzenaste kisline, ki so bile blizu skrajne meje nasičenosti, kakršno morejo papučice določenega klona še prenesti. Našel je, da pogine pri tem večina. Ostanjejo le najbolj odporne. Te je gojil dalje v vodi brez arzena in je ponovil poizkus. Dobil je isti rezultat: selekcija v klonih je brezuspešna. Razlike v odpornosti so le modifikacije. Enake uspehe je žel Hartmann (1924). Gojil je algo *Eudorina*, ki tvori kroglaste kolonije iz 32 stanic. V gotovih okoliščinah se mu je posrečilo vzgojiti pločasto kolonijo iz 16 stanic. Slična je bila drugi algi, ki je poznana pod imenom *Gonium pectorale*. Pri nadaljnjih poskusih je zrasla iz 16-erostanične ploče zopet 32-erostanična krogla. Končno se je kljub temu izkazalo, da spremembe niso trajne. Ako je gojil spremenjene alge zopet v normalnih okoliščinah, so se pojavile zopet oblike, ki so tipične za to algo.

Jollos je l. 1921 poskusil, ali bi ne mogel svojih papučic privaditi na take doze arzenaste kisline in toplote, ki jo normalno ne prenesejo. Gojil jih je sprva v zelo šibkih koncentracijah, odn. prav malo povišanih temperaturah in je oboje stopnjema povečeval. Posrečilo se mu je, da je povečal najvišjo koncentracijo, odn. temperaturo, ki jo papučice v normalnih okoliščinah prenesejo, za še enkrat, ne da bi živalice poginile. Vendar tudi ti poskusi niso dovedli do pozitivnih rezultatov. Spremembe niso bile dedne.

Jollos je nato poskuse nekoliko spremenil. Papučice je dolgo kultiviral v neškodljivi koncentraciji arzenaste kisline. Prenesel jih je nato v raztopino, ki je bila toliko koncentrirana, da je skoro vse pomorila. Tudi v tej koncentraciji jih je gojil mnogo časa. Nato jih je prestavil nazaj v neškodljivo raztopino, da so se živalice razmnožile in jih je prenesel zopet v jako. To je ponavljal. Da je spoznal, ali so nastopile spremembe v odpornosti, je prestavil del papučic v vodo, jih je nekaj časa tu gojil in nato določil koncentracijo, ki so jo sedaj prenesele. Dosegel je, da so prenesele petkratno prvotno koncentracijo. Najvažnejše pri tem je pa, da so živalice obdržale na ta način pridobljeno zvišano odpornost tekom več rodov, ki so nastali nespolnim potom, ko so se papučice, prenešene v vodo brez arzena, delile. Pri vseh poskusih pa se je zvišana odpornost prej ali slej stopnjema in v malih skokih zgubila. Najdalje se je ohranila v klonu, ki je kazal po petih mesecih, t. j. po 300 delitvah, še znake zvišane odpornosti. Jollos je nadalje ugotovil, da se je zvišana odpornost mahoma zgubila, če sta se po dve papučici združili in konjugirali; ravno tako, če so se zunanje okoliščine na mah spremenile. Čim bolj je bila odpornost zvišana, tem počasneje se je zgubila.

V pravkar opisanem primeru imamo opravka s spremembo lastnosti, ki sega brez dvoma preko običajnih meja fluktuirajoče variabilnosti in je tudi do gotove mere dedna. Prišteti je ne moremo med modifikacije. Skoro bi se zdelo, da je nekaka stopnja, ki pelje do mutacij. Pomisliti je le na slučaj, da bi se zvišana odpornost ohranila pod gotovimi pogoji vedno več rodov. In vendar ni tako. Do prave mutacije je še dolga pot in na njej zija velik prepad. Lastnost se je sicer spremenila, dedna zasnova za njo pa je ostala najbrže nespremenjena. V stanicah papučic so nastale gotovo velike spremembe. Spremenili pa so se le oni deli, ki ne vsebujejo dednih zasnov. Spremenila se je okolica dedne zasnove za odpornost in sicer tako zelo, da se dedna zasnova ne more takoj po prenehanju dražljaja razviti v nespremenjeni in za njo tipični obliki, čeprav je sama ostala nespremenjena. Pojav spada torej med modifikacije, loči se od njih le po tem, da se sprememba dalje časa ohrani. Jollos je zato nazval take spremembe, ki nastanejo pod vplivom zunanjih okoliščin in se po prenehanju dražljaja še nekaj časa v potomstvu ohranijo, nato pa v malih skokih in polagoma izgubijo: trajne modifikacije. V našem primeru se spremeni struktura plazme v toliko, da postane manj propustna za arzen. Spremenjena struktura se za časa delitev razmnožuje tudi nadalje v tem stanju. Reynold (1923)

in Jollos (1624) sta pri amebi Arcella, pri kateri izloča plazma lupinico, spremembe tudi dokazala. Sem moramo prišteti še poskuse, ki jih je napravil Philpott (1928) s papučico, da bi zvišal njeno odpornost proti bacilom (*Bacillus pyocyaneus*). Dalje eksperimente Ehrlich-a (1909 do 1913) pri rodu *Trypanosoma*, Prowazek-a (*Colpidium*), Jennings-a (*Diffugia*), Root-a (*Centropyxis*, 1918), Hagner-ja (Arcella), Middleton-a (*Stylonychia*), Temetz-a (*Euglena*). Spremembe lastnosti, o katerih so sprva mislili, da so mutacije, poznamo pri bakterijah (Marks, 1910; Jollos, 1914—1924; Morgenroth, 1924) in glivah kvasovkah ter ostalih vrstah gliv (Schiemann, 1912; Haenicke, 1916; Blakeslee, 1920; Lindner, 1925; Chodat, 1926; Sartory, 1927—28). Prišteti jih bo treba najbrže med trajne modifikacije, vendar zadeva ni rešena, kajti „experimentum crucis“ (križanja), ki bi pokazalo na mah, ali so dedne zasnove spremenjene ali ne, se pri večini ni posrečil ali pa se sploh napraviti ne da.

Trajnih modifikacij pa ne poznamo le pri enostaničarjih in nižjih rastlinah, znane so tudi med ostalim rastlinstvom in najbrže vsaj v omeneni meri pri živalih.

Stein je v letih 1922 do 1929 delal poskuse z odolinom (*Antirrhinum majus*). Obseval je kalčke v semenu z radijem. Dosegel je spremembe morfoloških in fizioloških znakov. V novejšem času je obseval tudi cvetni prah in še neoplojene zarodne stanice. Obsevane rastline je vzel iz čistih linij in je onemogočil, da bi se oprušile s tujim cvetnim prahom. Potomstvo je bilo deloma pritlikavo, deloma ozkolistno, slabo oblikovano in nepravilno obarvano. Pritlikavci so bili zgrajeni iz manjšega števila stanic, ki so bile mnogo večje kakor pri normalnih rastlinah. Razmnožil jih je s pomočjo potaknjencev in vzgojil klone. Slabo oblikovane rastline so imele zelo velike stanice, ki so kazale znake rakastega staničja. Spremembe je imenoval radiomorfoze. Rastline vseh klonov so kazale še po treh letih spremembe. Vsi obsevani odolini in njih potomstvo je bilo sterilno, le v enem primeru je dozorelo seme. Potomstvo iz semena ni kazalo več nikakih sprememb. Radiomorfoze se torej spolnim potom ne podedujejo, vegetativnim potom pa se ohranijo več rodov, vendar se prej ali slej povrnejo v prvotno stanje. Včasih so se nekateri poganjki na isti radiomorfozni rastlini prej povrnili v normalno stanje kot ostali. Ti pojavi pri odolinu se povsem ujemajo s trajnimi modifikacijami, kakršne je odkril Jollos pri enostaničnih živalcah iz rodu papučic. Še več, tu je Stein dokazal, da so to posebne vrste modifikacij, ko je vzgojil potomstvo iz semena in ni našel v potomstvu sprememb, kakor bi se morale pokazati tudi tu, če bi bile dedne zasnove spremenjene in radiomorfoze enakovredne mutacijam. Povečanje stanic je dovedlo Stein-a tudi do tega, da je preiskoval, ali niso njegove radiomorfoze morda posledica povečanja števila hromosomov kakor pri Wettsteinovih mahovih. V stanicah je našel normalno število hromosomov (16) in sklepal, da povečanje števila hromosomov (heteroploidija) tu ne pride v poštev. V poštev ne pride niti heteroploidija niti mutacija, zato moramo

per exclusionem sklepati, da niso spremenjene dedne zasnove, ampak najbrže le plazma. Opravka imamo s trajno modifikacijo kakor pri enostaničarjih z edino nebstveno razliko: pri teh so vse stanice zmožne ponovne delitve, zato se sprememba povrača stopnjema in nemoteno v prvotno normalno stanje, pri odolinu in višjih rastlinah pa se deli lahko le mlado (meristematično) staničje. Povratek se sploh ne izvrši, ali pa se zgodi naenkrat.

Do enakih rezultatov je prišel l. 1909. Kleber pri vrsti *Sempervivum*, Jollos (1921) in Correns (1928) pri *Mirabilis*, Hoffmann (1927) pri fižolu, kjer so se spremembe ohranile potom zatičev do v sedmi rod.

Še en primer trajnih modifikacij v rastlinstvu naj omenimo, ki ga omenja že Baur. V življenjskem ciklu nosi naš bršljan v mladosti drugačne liste kakor pozneje, ko doraste, se povzpne do svetlobe in cvete. Oblika listov cvetočega bršljana se da vegetativnim potom s pomočjo potaknjencev fiksirati. Je torej trajno modificirana. Iz semena zraste namreč vedno znova mladostna oblika, kar kaže, da se dedna zasnova ni spremenila.

Primerov, katere bi lahko z gotovostjo istovetili s trajnimi modifikacijami enostaničarjev in višjih rastlin, med višjimi živalmi ne poznamo. Mogoče spadajo sem poskusi Przibram-a (1910—1922), pri katerih je našel, da vpliva toplota na dolžino repov pri podganah; sprememba se v naslednjih rodovih počasi izgublja. Dalje nekateri primeri pri račičih iz rodu *Daphnia*, pri rodbinah *Cladocera* in *Rotatoria* ter vplivanje svetlobe na kapusovega belina. V vseh primerih pa ni gotovo, ali je bil poskusni material genetično čist.

GENETISCHES SEMINAR.

G. Tomažič: Über Dauermodifikationen.

KNJIŽEVNOST

a) Domača

Pirc, B. in Pirc, I.: Zdravje v Sloveniji. I. knjiga: Življenjska bilanca Slovenije v letih 1921—1935. Izd. Hig. zavoda v Ljubljani, Ljubljana 1936. 93 str. 64 tabel in 5 grafikonov. Cena Din 15.—. Pričujoča knjiga, v katero je vloženo izredno mnogo truda, ki ga more pravilno preценiti le oni, ki pozna statistično delo od blizu, je na socialno-zdravstvenem in evgeniškem polju ena najpotrebnejših, kar jih je bilo po vojni v slovenščini izdanih. Ker bi bilo čisto nemogoče navesti tu vse važne in zanimive podrobnosti, ki jih avtorja prinašata skoro na vsaki strani, hočemo podati le kratek vsebinski pregled. Po kratkem predgovoru in uvodu nas prvo poglavje seznanja s teoretičnimi osnovami življenjske statistike (čitamo o rojstvih, umrljivosti, naravnem prirastku in življenjskem merilu ter o porokah); drugo poglavje je posvečeno življenjski bilanci Slovenije, tretje pa prinaša tablični pregled — osnovne, absolutne številke, ki so potrebne za vsako ev. nadaljnjo statistično obdelavo. Iz drugega poglavja je kot najvažnejše razvidno, da sledi Slovenija v hitrem padcu rojstev zapadni Evropi. Poleg mest je tu najbolj prizadet radovljiški okraj, v katerem so pomeščanjeni Bled in industrijske Jesenice. Bivši štajerski okraji pa kažejo s svojim najvišjim odstotkom nezakonskih otrok, s svojo najvišjo kriminalnostjo (izraženo tu po

nasilnih smrtih) in po drugih pojavih uničujoč, da celo katastrofalen učinek alkohola. Tako tudi po čitanju te izredno važne publikacije prihajamo zopet na naše narodno pogubno zlo — alkohol! Kdaj neki se bomo spametovali?? — Našim čitateljem priporočamo to zanimivo in vkljub nepopularni snovi jako razumljivo pisano knjigo; njena nizka cena omogoča nakup vsem, ki se zanimajo za snov, čitati pa bi jo morali prav vsi, ki bdijo nad dobrotom Slovencev, od gospodarstvenikov in zdravnikov do politikov! Knjiga se naroča pri Higijenskem zavodu v Ljubljani (Zaloška cesta), dobi se pa tudi v knjigarnah. B. Š.

Zarnik, B.: Da li su za naš narod potrebne eugeničke mjere? Savremeni hrvatski medicinar I/2, Zagreb 1937. V tem kratkem članku podaja avtor osnove evgeničkih potreb in pogojev najprvo na splošno pri človeku, potem pa še posebej pri nas. Ko govori o razumevanju za evgeničke težnje drugod in pri nas, konstatira izrek nekega „vrlo uglednog lica“, „u jednog od najvišjih naučnih korporacija“, „da eugenika uopće nije nikakva znanost već samo neke vrsti hitlerizam“. Iz tega da je videti, koliko dela bo pri nas še treba za priznanje evgenike kot vede. Žal je res tako . . . Vkljub vsemu pa je jasno, da so pri nas evgenički ukrepi in evgenička populacijska politika tudi že nujno potrebni, kar podpre avtor z nekaterimi primeri, zlasti z izumiranjem višjih inteligenčnih slojev. B. Š.

Glas nedužnih II (VI)/8—10 (zaključni zvezek 1936). Zemun 1937. Zadnji zvezek prinaša zopet vrsto zanimivih prispevkov, med njimi članek S. Gogale (Misli prilikom poseta zavodima za defektnu decu), I. Erbežnika (Ilustracija kot govorni in učni pripomoček) in B. Špišića (Liječenje i školovanje sakate djece). — Na koncu se urednik, g. F. Maslić, poslavlja od sotrudnikov; toda bilo bi škoda, da bi zapustil to revijo, ki je pod njegovim spretnim vodstvom tako lepo uspevala. Želimo „Glasu nedužnih“ nadaljnega napredka!
B. Š.

b) Tuja

Sekla, B.: Dedičnost v přírodě a ve společnosti. Volná myšlenka, Praha 1937. 357 str. Cena Kč 26.—. (vez. Kč. 32, torej okrog 50 din). K mnogim inozemskim učbenikom o podedovanju prihaja sedaj še nov češki. Nov, izvrsten, prijetno in razumljivo pisan! Težka in bogata vsebina obsega vse, kar je v zvezi z naukom o podedovanju, in vse je prijetno in praktično povezano s prakso, zlasti s končnim smislom človeške genetike, z evgeniko. Knjiga je razdeljena na štiri dele: prvi obsega eksperimentalno genetiko (poskuse od Mendela do Morgana in Mullera, Jollosa, Timofejeva-Resovskega i. dr.), drugi razmerje podedovanja do razvoja, in sicer do razvoja poedinca kakor tudi do razvoja vrst (filogenetskega). Tretji del je posvečen človeški genetiki, opisuje metode, podedovanje zdravih in bolezenskih znakov, odn. lastnosti. Četrti del pa prinaša kratek in pregleden uvod v evgeniko, govori o evgeničkem gibanju od Galtona do danes, o populacijskem razvoju nove dobe, o praktični evgeniki (pozitivni in negativni) ter o razmerju podedovanja do rasnega nauka. Na izborni knjigi ni kaj grajati, razen nekaj malih netočnosti, zlasti v zadnjem poglavju, ki se bodo v ev. drugi izdaji ali pa v kakem prevodu lahko popravile. Tako knjigo bi na našem — na biološki literaturi tako revnem in zaostalem — knjižnem trgu nujno potrebovali! Nizka cena in našemu soroden jezik pa bodo, kakor trdno upamo, naredile knjigo dostopno tudi našim čitateljem. B. Š.

Ortner, E.: Biologische Typen des Menschen und ihr Verhältnis zu Rasse und Wert. G. Thieme, Leipzig, 1937. 104 str., 70 slik. Cena RM 7.50 (vezan izvod). Ortner postavlja v tej knjigi novo, psiho-biološko tipologijo človeka, zlasti belca. Njegovih šest tipov, katerim daje komplicirana imena, kakor „intraherentni“, „intrafugalni“, „intra-linkventni“ itd. tip, se — po avtorjevem izrecnem povdaru — ujema s Claussovimi rasnopsihološkimi slogi. Ortner skuša dokazati povezanost duševnih in karakteroloških oseb in teh tipov s telesno zgradbo, z izrazom itd. Dasi knjiga ni pisana v rasističnem duhu ali v namenu povdarjati posebno vrednost nordijske rase, se mora zdeti antropologu-prirodoslovcu je nekoliko mistična in neotipljiva. Njegovo (in Claussovo) stališče k upravičenosti uporabe pojma „rase“, ki ga nekako milostno prepušča tudi antropologom-empirikom, je treba odkloniti s pripombo, da je „rasa“ od nekdanj bil popolnoma biološki (zoološki) in ne psi-

hološki pojem. Ortner razlikuje (s Claussom) 6 belskih ras: nordijsko, falsko (kromanjonsko), „zapadno“ (pravilno: sredozemsko, ne „westisch“ po Güntherju!), orientalsko, prednjeazijsko in „vzhodno“ (pravilno: alpsko in ne „ostisch“ po Güntherju!). Še pripomba k priljubljeni pomoti v tovrstni nemški literaturi (ki ni slabo, temveč nebiološko mišljena, to rad priznavam). Tudi Ortner govori na nekaterih mestih o „Herrentum“ nordijske rase, za katero je značilen način vladanja „Führertum“. Kako je to? Vsi vendar ne morejo biti voditelji ali vodje, potem pridemo do anarhije, nagibu, ki ga pa Ortner pripisuje falski in alpski rasi. Na drugi strani je alpski rasni slog baje izrazito suženski . . . In orientalski tip nagiba k despotizmu; kakšna pa je bistvena razlika med modernim „vodstvom“ in despotizmom? Kako se izživlja v vladavinah „vodstva“ „Freiheitssinn“, ki je baje tudi značilen za nordijsko raso? Ali n. pr. — praktično — ni vseeno, če izvaja cenzuro tiska in misli, če zapira njemu nevshečne občane orientalski despot ali pa nordijski „vodja“? Je prav podobna nemška beseda, ki bi označevala psihološki pogoj za „vodstveni“ način vladanja mnogo točneje, kakor pa „Herrentum“. Zdi se mi, da je psihološki opis ras, t. zv. rasnih slogov (Clauss) in bioloških tipov (Ortner), še poln protislovij in nikakor tako jase, da bi mogel nadomeščati rasno tipologijo le pomilovalno gledanih antropologov-empirikov. Toda vkljub vsemu: knjiga je zanimiv poskus, vsebina (Biološki tipi; Biološki tipi in rase; Biološki tipi [rase] in vrednote) pestra, vsestranska, od telesa in duše do upodablajoče umetnosti (barok je baje dinarski umetnostni slog) in religije, ter bo marsikoga zanimala. Oprema dela založniku vso čast, cena je nizka. B. Š.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft VII/2 (S. Hirzel), Leipzig 1937. Razprave: E. Murr: O sodobnem načinu raziskovanja rodovin in njegovem razmerju do stare genealogije in do rasnega in narodnega raziskavanja; H. Tscharnke: Zgodovina populacije in raziskavanje prostora; E. Pfeil: Prebivalstvo in prostor; L. Achner: Mestno in podeželsko prebivalstvo Nemčije po starosti, spolu in poročnosti (na podlagi štetja 1933; jako poučen članek!). Obširno in poučno je E. Pfeilovo poročilo o francoski knjigi: H. De-cugis, Le destin des races blanches. Sledijo poročila in recenzije, Ponovno opozarjamo na nizko ceno RM 10.— letno in priporočamo!

Buletin eugenic si biopolitic VIII/1—3 in 4—5, Cluj (Inst. za higieno in socialno higieno). Dobili smo novo zameno, in sicer z rumunskim evgeniškim časopisom, ki izhaja že osmo leto. Urejevan je podobno kakor „Evgenika“, poleg originalnih razprav s polja evgenike, biopolitike, statistike, antropologije itd. prinaša pregled o zakonodaji in o vseh evgeniško važnih in zanimivih dogodkih v inozemstvu. Rumunskemu tekstu so priključeni obširni resimeji v angleščini, francoščini ali nemščini. Prvi letošnji zvezek poroča tudi o evgeniki v Jugoslaviji in o naši „Evgeniki“. B. Š.

Fortschritte der Erbpathologie, Rassenhygiene und ihrer Grenzgebiete I/1 (izdajata J. Schottky in O. v. Verschuer, zalaga G. Thieme, Leipzig), 1937. Letno štirikrat v obsegu treh pol, cena RM 16.— letno, pos. zvezek RM 5.—. Naloga tega novega lista je, informirati vse, ki se zanimajo ali delajo na polju evgenike, populacijske politike, antropologije in sorodnih strok v obširnih in razumljivo pisanih referatih o vseh novih raziskavanjih, o literaturi, o stanju vede v raziskavanju posameznih problemov. Tako prinaša prvi zvezek tri večje prispevke: K. Gottschaldt poroča o podedovanju inteligence in značaja, H. Wülker o raziskavanjih izbora in H. Schade o dedno-bioloških ugotovitvah v posameznih populacijah. Ti pregledi so res obširni, poučni in potrebni vsakomur, kdor hoče biti a jour v naslovu imenovanih strokah. Novo strokovno revijo, ki jo je znana založba Thieme jako lepo opremila (tisk v latinici!) najtopleje priporočamo! B. Š.

Eugenical News XXII/3 (The Eug. Res. Assoc. — Long Island, N. Y., USA) 1937. B. S. Burksova poroča o redki očesni bolezni retinitis pigmentosa kot o nepopolno spolno vezani dedni bolezni. Pregled o smernicah sterilizacije kaže, da ima sedaj (1937) 29 ameriških in 11 drugih držav sterilizacijske zakone; v USA je bilo do l. l. 1937 (v 30 letih) steriliziranih 25.403 oseb, v Nemčiji pa od l. l. 1934 (v 3 letih) 250.000, ali vsaj določenih za sterilizacijo. Zanimiv je tudi pregled o populacijskem gibanju v Rusiji, Italiji, Nemčiji,

Rumuniji, Angliji, na Švedskem in v USA; povsod so spoznali nevarnost padanja rojstev in se z različnimi sredstvi in ukrepi skušajo boriti zoper to nevišični pojav. B. Š.

Eugenics Review XXIX/1 in 2 (London 1937). Razprave: Nekatere ekonomske posledice nazadujočega števila prebivalstva (J. M. Keynes); Dednost v kraljevski kasti (z rodovniki, ki odkrivajo vso sorodnost vladujočih rodbin; W. T. J. Gun); Populacijski problem in bodočnost (D. W. Glass); Bodoči razvoj populacije (R. R. Kuczynski); Bodoča raziskavanja o kemičnih protispočetnih sredstvih (J. R. Baker); o uspehih rojstvene kontrole (birth control – hotene omejitve porodov) piše H. M. Stone; nadalje je priobčen memorandum Ameriškega evgeniškega društva o razvoju evgeniških ukrepov. V obeh zvezkih najdemo zopet mnogo izčrpnih referatov o knjigah in revijah. B. Š.

Volk und Rasse (Lehmann, München) XII/8, prinaša prav prijetno pisano potovalno poročilo iz Jugoslavije (Völkermosaik Südslawien) od G. A. Küppersa. Avtor je svoj članek, v katerem je mnogo dobrih opazovanj zlasti iz Dalmacije, opremil s 16 portretnimi slikami raznih rasnih tipov. B. Š.

Zeitschrift für Rassenkunde V/3 in VI/1 (v. Eickstedt, Breslau; F. Enke, Stuttgart) 1937. Letno RM 44.—. (manj 25% za inozemstvo). V obeh zvezkih je treba opozoriti zlasti na jako obširno in še ne končano študijo prof. v. Eickstedta o zgodovini nazivov in klasifikacije v antropologiji; zanimiva je tudi reprodukcija članka Francoza Bernierja, ki je s tem člankom l. 1684. uvedel pojem rase v antropologijo in je s tem začetnik rasnega proučavanja v antropologiji. Wellisch je prispeval članek o rasni analizi — nov prispevek k eksaktnejšemu pojmovanju človeških ras. Imbelloni (Buenos Aires) pa razpravo o paleoameriški rasi. O pomenu poskusne genetike za raziskavanja o človeku piše Seiffert. Principialno važen je prispevek Schwidetzke o dveh različnih zreliščih na človeško sistematično, namreč o Lvovski in Breslauski šoli. Podpisani je prispeval kratek članek o pomenu rasne pripadnosti za uspehe pri telovadbi. Med malimi prispevki najdemo tudi mnogo zanimivega gradiva. Obširen je zopet seznam slovstva. V 3. zvezku V. knjige je kratek nekrolog po prof. Gorjanoviću-Krambergerju. *Zeitschrift f. Rassenkunde* bi zaslužila tudi pri nas večje pozornosti kakor doslej. B. Š.

LITERATURE

We notify:

a) domestic:

Pirc, B. and Pirc, I.: Health in Slovenia (Yugoslavia), I. part; Ljubljana 1937 — an excellent study. (Slovenian).

Zarnik, B.: Are eugenical measures for our nation necessary? *Savremeni hrvatski medicinar* 1/2, Zagreb 1937. (Croatian).

Glas nedužnih II (VI)/8—10 (Zemun) 1937.

b) foreign:

Sekla, B.: Heredity in the nature and in the society (Tcheque). *Volná myšlenka*, Praha 1937. — An excellent introduction to all the problems of heredity, especially in man, and of eugenics.

Ortner, E.: *Biologische Typen des Menschen und ihr Verhältnis zur Rasse u. Welt*. Leipzig 1937.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft VII/2. Leipzig 1937.

Buletin eugenic si biopolitic. VIII/1—3 and 4—5. Cluj 1937.

Fortschritte der Erbpathologie, Rassenhygiene und ihre Grenzgebiete. I/1, Leipzig (Thieme) 1937.

Eugenical News XXII/3, Long Island, N. Y., 1937.

Eugenics Review, XXIX/1 and 2 London 1937.

Zeitschrift für Rassenkunde V/3 and VI/1, Stuttgart 1937.

Okrajšave nazivov onih revij, iz katerih črpamo drobne vesti itd.
in ki jih deloma dobivamo v zameno:

Okrajšava:	Naziv:	Izdajatelj:	Kraj:	Država:
A.	Anthropologie	Matiegka	Praha	Č. S. R.
A. A.	Anthropologischer Anzeiger	Mollison in Schultz	Stuttgart	Nemčija
A. f. B.	Archiv für Bevölkerungswissenschaft (Volkskunde) und Bevölkerungspolitik	(Uredniški odbor)	Leipzig	Nemčija
B. E. B.	Buletin eugenic si biopolitic	Subsectia eugenică si biopolitică a „Astrei“ si de Inst. d. Igiena si Igiena socială	Cluj	Rumunija
E.	Der Erbarzt	v. Verschuer	Leipzig	Nemčija
E. N.	Eugencal News	Davenport, Laughlin, Steggerda	Cold Spring Harbor N. Y.	U. S. A.
E. R.	The Eugenics Review	Newfield	London	Anglija
G. N.	Glas nedužnih	Udruženje nastavn. škola za defektnu decu	Beograd	Jugoslavija
M. A. W.	Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien	Bouchal	Wien	Avstrija
V. u. R.	Volk und Rasse	Schultz	München	Nemčija
Z. f. R.	Zeitschrift für Rassenkunde	v. Eickstedt	Stuttgart	Nemčija
Z. R.	Zagadnienia Rasy	R. Dreszer, Polskie Towarzystwo Eugeniczne	Warszawa	R.P.Polska

„Evgenika“ izhaja petkrat na leto in stane za celo leto Din 20.—

Tiskarna „SAVA“ d. d. Kranj — Za tiskarno VILČE PEŠI, KRANJ — Uprava: ZDRAVN. VESTNIK — GOLNIK